
Eva Marsal in Takara Dobashi¹

Prevedla Tanja Pihlar

»Komu bi pomagal v življenjsko nevarnem položaju?«

Predstavitev kulturne primerjave med japonskimi in nemškimi osnovnošolci z upoštevanjem razlike med spoloma

V članku želita avtorja v okviru japonsko-nemške kulturne primerjave raziskati, kakšna je predvidena pripravljenost otrok pomagati oz. odkloniti pomoč v življenjsko nevarnih položajih in kateri so njihovi razlogi za to. Zaradi tega primerjata koncepte japonskih in nemških šolarjev k etiki »skrbnosti«, ki so jih obravnavali v skupnosti raziskovanja v razredu. Pri tem uporabljata raziskovalno metodo razširitve in replikacije eksperimenta, pri čemer preizkusita, koliko je izsledke mogoče primerjati z medkulturnega vidika.² Empirična verifikacija po eni strani temelji na protokolih učnih ur o japonskem eksperimentu, po drugi pa na transkribciji filmskih posnetkov učnih ur v Nemčiji. Preštete izjave otrok sta avtorja ocenjevala vsebinsko in analitično. »Otroško-filozofski eksperiment« Toshiakija Ôseja³ k vprašanju »Kaj povezuje družino?«, ki ga je 30. septembra 2002 izvedel s petim razredom v mestni osnovni šoli Hamanogō v Chigasakiju, sta 15. januarja 2007 ponovila v četrtem razredu Osnovne šole Peter Hebel v nemškem mestu Karlsruhe.

---

¹ Prevedeno iz: Marsal, Eva in Dobashi, Takara (2008): »Wem würde ich in lebensbedrohlichen Situationen helfen? Eine Skizze zum Kulturvergleich zwischen japanischen und deutschen Grundschulkindern«. *Zeitschrift für Didaktik der Philosophie und Ethik (ZDPE)*, 1, Philosophieren mit Kindern III, Siebert Verlag, str. 48–55. Prevedla Tanja Pihlar.

² Pri tem je eksperiment ponovljen v podobnih ali nadzorovano spremenljivih pogojih ob drugem času in v drugačnih kulturah. Znan primer za to so Milgramovi eksperimenti za raziskavo poslušnosti avtoriteti (gl. Koch, 1998).

³ Ôse, Toshiaki (1946–2004), rojen na otoku Kjušu, je diplomiral na Pedagoški fakulteti Univerze v Nagasakiju. Dolgo časa je bil med drugim »nadzornik pouka« v vzgojni komisiji v mestu Chigasaki.

Pobuda za učno uro⁴ so bile fotografije izkopanin, ki so jih našli med odkopavanji pod debelo plastjo vulkanskega pepela, s katero je območje prekril vulkan gore Asama, ki je izbruhnil v 18. stoletju. Otroci so se osredotočili na fotografijo okostij mlade ženske, ki je na hrbtu nosila starejšo žensko, zaradi česar je tvegala svoje življenje.

Toshiaki Ôse je to fotografijo pokazal učencem kot miselno spodbudo za skupno filozofiranje ter jim povedal, kako se je pripetila ta naravna nesreča:

---

⁴ Prim. Dobashi, 2007.

18. julija 1783 je vas Kambara skorajda povsem uničil izbruh ognjenika gore Asama. Vsi prebivalci, ki so bežali na odprto, so pomrli zaradi blatnega toka iz vulkanskega pepela, kamnov in skal. Bolniki ali oslabei stari ljudje, ki niso mogli bežati daleč, so poskušali najti zatočišče na bližnjem griču. Na njem je stal majhen tempelj Kannon-Dō, do katerega so vodile dolge stopnice. Komur se je posrečilo povzpeti do petnajste stopnice, je bil rešen. Tudi mlada ženska, ki je na hrbtu nosila staro žensko, je hitela k templju. Toda ob vznožju stopnic se je zgrudila in dosegel jo je blatni kamniti tok.

Otroci naj bi pojasnili položaj s pomočjo fotografij. Spontano so ugotovili, da je hči poskušala rešiti svojo mater. Avtorja sva učno uro, ki je potekala v obliki *filozofskega dialoga* po metodi pet prstov, ki jo je razvil Ekkehard Martens⁵, zasnovala takole:

Fenomenološko vprašanje: »Opišite obe okostji. V kakšnem položaju sta bili ženski tik pred smrtjo? Poskusite ugotoviti in si predstavljati iz položaja njunih okostij.«

1. Hermenevitično vprašanje: »Zakaj mislite, da sta bili mati in hči? Lahko bi bili tudi snaha in tašča ali pa bi šlo za kateri drug odnos med njima.«
2. Analitično vprašanje: »V katerem položaju sem pripravljen pomagati drugim?«
3. Dialektično vprašanje: »Kako bi ravnal, če bi tudi sam bežal? Ali bi komu pomagal ali ne bi pomagal, katere razloge lahko navedete za eno ali drugo stališče?«
4. Speklativno vprašanje: »Kako bi ravnali v vaši družini v takšnem položaju? Ali bi si med seboj pomagali?«

Primerjava med japonskimi in nemškimi otroci

Razlogi za pomoč in razlogi za odklonitev pomoči

Da bi ugotovila, kakšen položaj ima družina v etičnem modelu vrednot, v čustvenih in motivacijskih koordinatah ter intelektualni hierarhiji argumentov, sva raziskala vprašanje »V katerih pogojih bi otroci v skrajnem položaju, ko zaradi nudenja pomoči drugi osebi lahko izgubijo svoje lastno življenje, pomagali tej osebi ali pa zavrnili pomoč?« Da bi lahko primerjala izjave otrok med seboj, sva oblikovala induktivno preverljiv kategorialni sistem⁶, ki sva ga izpeljala iz teorije, in vanj umestila preštete prispevke otrok. Za vsakokratno enoto (N) nisva vzela celotnega prispevka, ampak posamezni argument, ker so številni otroci v času, ko

---

⁵ Gl. Martens, 2003.

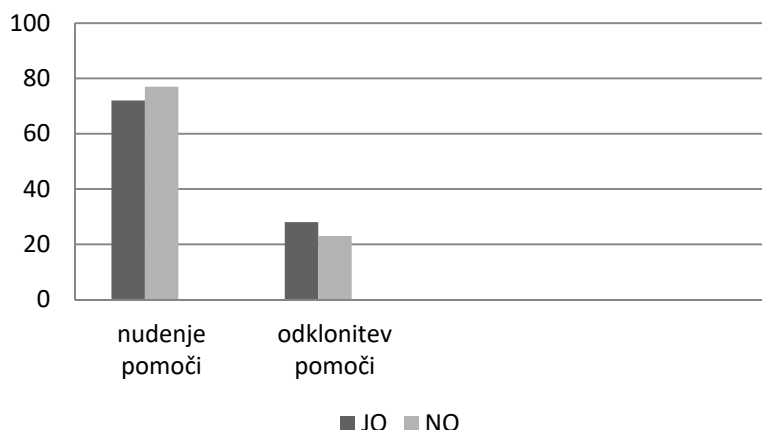
⁶ Gl. Mayring, 2007.

so imeli besedo, navedli več argumentov. Prispevkov, ki so sodili k ostalim kategorijam, kot npr. vprašanja v zvezi z informacijami, nisva upoštevala. Tako sva med seboj primerjala zgolj tematske izjave. Ker sva raziskavo opravila le v dveh razredih, ni reprezentativna in nisva naredila signifikantnega testa. Kvantitativno sva to vsebinsko analitično kvalitativno raziskavo ocenjevala le na podlagi primerjave deležev. Kljub temu izhajava od tega, da sva v skupnem preiskovanju *skupnosti raziskovanja* zajela vse pomembne glavne argumente otrok, jih upoštevala in pregledala. Da bi bilo preiskovanje otrok vidno vsaj v rudimentarni obliki, sva posamezne kategorije pojasnila z navedbo osrednjih izsekov pogovorov v skupnosti raziskovanja.

Razlogi za nudenje pomoči / razlogi za odklonitev pomoči

*Primerjava med japonskimi in nemškimi učenci
(vrednosti so izražene v odstotkih)*

(japonski otroci [JO]: enote N = 89 /nemški otroci [NO]: enote N = 147)

	japonski otroci (JO)	nemški otroci (NO)
razlogi za pomoč	72 %	77 %
razlogi za odklonitev pomoči	28 %	23 %

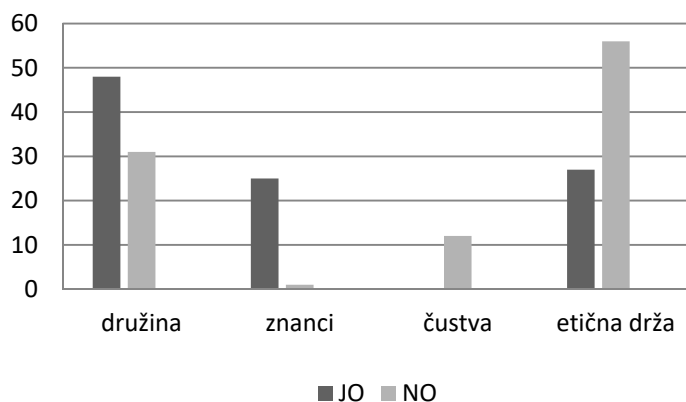
Če primerjamo po deležih razloge, ki so jih otroci navedli za nudenje pomoči v življenjsko nevarnem položaju in za njeno odklonitev, so razlike med japonskimi in nemškimi otroci neznatne. Oboji v veliki meri navajajo argumente, zakaj bi pomagali nemočni osebi, čeprav bi pri tem tvegali svoje življenje. Če pa si jih ogledamo pobliže, se pokažejo razlike v osebnostnih lastnostih, ki utegnejo biti kulturno pogojene.

Razlogi za nudenje pomoči

Primerjava med japonskimi in nemškimi učenci

(vrednosti so izražene v odstotkih)

(japonski otroci [JO]: enote N = 64 /nemški otroci [NO]: enote N = 114)

	japonski otroci (JO)	nemški otroci (NO)
družina	48 %	31 %
znanci	25 %	1 %
čustva	0 %	12 %
etična drža	27 %	56 %

Če pri japonskih otrocih osebni vidik z 72 % predstavlja največjo varianco – reševali bi predvsem osebe, ki jih poznajo, torej družinske člane, prijatelje, sosede in vaščane, s katerimi so delali skupaj na riževem polju, so pri nemških otrocih v ospredju čustva. Tako je 68 % otrok argumentiralo s čustvi, ki jih vznemlja v njih nemočna oseba, in z etičnimi zahtevami, ki izvirajo iz tega. Pri osebnih razlogih gre zgolj za družinske člane: družino bi rešili, ker jo imajo radi in da bi ohranili občutek varnosti. Da japonski otroci na manifestni ravni ne navajajo čustev, ne pomeni, da so brez njih. V izjavah otrok je namreč na prikriti ravni vedno mogoče zaznati občutena čustva kot motivacijski element. Verjetno je povezano s kulturo *kokoro*, da na manifestni ravni ne argumentirajo s čustvi. Na Japonskem namreč otroke učijo, da čustva pri sebi in drugih intenzivno, natančno in diferencirano opažajo, vendar jih hranijo kot »notranji zaklad« in jih ne kažejo navzven.

Če si na kratko pobliže ogledamo posamezne kategorije: za japonske otroke je kategorija *družina* z 48 % najbolj pomembna. V obeh okostjih žensk so takoj prepoznali članice družine. J502 je dejala: »Ker jo je nosila na hrbtu, ali nista potem bili mati in hči? Samo to si je mogoče predstavljati.« Tudi za nemške otroke so

družinski člani najpomembnejši, družina je z 31 % druga najpomembnejša kategorija. Vendar pri tem rešitev utemeljujejo z dodatnimi argumenti: po eni strani željo, da bi staršem vrnili nekaj v zameno za njihovo skrbnost, torej iz čuta za pravičnost in vzajemnost. Kot primer za tak odnos naj navedeva izjavo N1-w59: »Mogoče je bila stara ženska mama in ... njena mama je tudi veliko naredila za njo.« Po drugi strani naj bi to storila iz strahu pred izgubo, ali kot pripominja N1-m253 (Jan): »Če bi bili stara in mlada ženska članici družine, bi jo jaz potem rešil, ker bi sicer morda izgubil svojo družino.« Ali bi to naredili iz ljubezni, kot pravi npr. N1-m287 (Denny): »Da, jaz imam rad svojo mamo in če bi moja mama umrla, bi hotel tudi sam umreti.«

Kategorija *znanec oz. poznanstvo* je pomembna le za 25 % japonskih otrok. Četrtnina bi rešila osebo, ki sodi v njihov življenjski prostor. Zelo pomembna je prostorska bližina, ali kot pravi J215: »Bili sta sosedi, živeli sta v isti vasi.« J150 (deklica = Yui) pa to pojasnjuje takole: »Ker je v vasi živelo le malo ljudi, so se prebivalci včasih srečevali (...). In tako je lahko v vasi živela nežna starejša ženska, ki jo je mlada ženska malo poznala. Čeprav ni bila njena prijateljica, je delala skupaj z njo na riževem polju ali jo je videvala v okolici.« Tu se znova odraža podrobno opažanje različnih razdalj, ki se npr. kaže v stopnji priklonov. Prav tako se morda odraža tudi japonska zavest o »notranjih«, o pripadnosti intimni/notranji skupnosti, za razliko od »zunanjih«, se pravi tujcev. Ljudje skrbijo le za lastno skupino in so zadržani do tujcev.

Pri kategoriji čustva so otroci navajali strah pred smrtjo, strah za lastno življenje, strah za življenje stare ženske, strah pred izgubo družine, sočutje in željo pomagati. Kot primer naj navedeva niz argumentov:

N1-m43: »Zelo jo je bilo strah in je hotela, da stara ženska ne bi umrla.«

N1-m45: »Mislim, da če ne bi imela na hrbtu stare ženske, bi se verjetno malo hitreje povzpela po stopnicah.«

N1-w52: »Toda hotela je stari ženski pomagati, da ne bi umrla.«

N1-w54: »Sočutje. Imela je sočutje do nje.«

N1-w56: »Tvegala je svoje življenje zanjo.«

N1-w58: »Ni hotela misliti zgolj nase; mislim, da je hotela pomagati ubožici.«

N1-m69 K Ladem: »Kar je povedala Jo, se mi zdaj ne zdi v redu, no, njen zaključek, da ji ne bi pomagala, če bi bila 'neka neznana ženska'. Ker mislim sam drugače, ker bi ji raje pomagal.«

N1-m71 K: »Tudi jaz bi rekel, da ni bila iz družine, lahko pa bi tudi bila, ampak bi ji tudi tako pomagal. Če bi tako gledal na to, bi z njo imel sočutje.«

N1-w212 Sophia: »Če bi videla, da se je stara ženska spotaknila in leži na tleh, bi se tudi meni smilila in bi jo tudi vzela s seboj. Imamo zgolj eno življenje.«

N1-w223 Elvira: »Mogoče je mlada ženska najprej hotela staro žensko pustiti ležati na tleh, toda ko je odšla malo naprej, je občutila sočutje.«

Pri kategoriji »etična drža osebe, ki pomaga« se je pri japonskih otrocih pokazala posebnost: zagovarjajo »kategorični imperativ«, ki ga lahko, neodvisno od vsakokratnega konteksta, opišemo kot stališče, da je »dolžnost pomagati«. Dober primer je J188, ki apodiktčno trdi: »Rešujemo druge.« S pomočjo tega miselnega toka japonski otroci zagovarjajo dimenziji *pravičnost* in *pripravljenost pomagati*, kot npr. J171 (deček = Tomonari): »Mlajša ženska, ki je na poti našla starejšo žensko, ki je padla, je bila gotovo pravična. Mislila je, da bi jo lahko nesla na hrbtu in šla z njo do templja ter bi se zagotovo rešila.« Na Ôsejevo vprašanje: »Ali mislite, da si neznani ljudje pomagajo med seboj?«, je J235 dejal: »Pomagajo si.« Ko je nato pustil otroke glasovati o tem, se je strinjala polovica učencev in učenk.

Nekateri otroci so pripravljenost pomagati pripisali osebnosti mlade ženske, kot japonski otrok J517: »Stare ženske ni mogla pustiti; mislila je: 'moram si pomagati, ampak rada bi pomagala tudi stari ženski'. Na koncu je zaradi te svoje potrebe po nudenju pomoči bežala skupaj s staro žensko.« Lea (D1-w249) iz Nemčije pa je pripomnila: »Mogoče je bila mlada ženska ljubezniva in vedno pripravljena pomagati.«

Za mnoge otroke je pomemben *situacijski kontekst*, ko pripravljenost pomagati povezujejo z občutenjem empatije. Tako se japonski otroci pri utemeljevanju sklicujejo na položaj stare ženske:

JK 507: »Ker je bila osamljena in je živela sama.«

JK 508: »Če nekdo živi sam in osamljeno, mu veliko pomagamo.«

JK 509: »Ker je imela bolno nogo in je ni mogla dobro premikati.«

Povsem podobno so argumentirali nemški otroci:

D1-w229 K: »Če bi si npr. nekdo nekaj zlomil in ne bi mogel sam tako hitro teči, bi mu pomagal.«

D1-m251 Johannes: »Če bi morda bila ženska, ki bi imela majhnega sina ali kaj podobnega, bi ji pomagal, ali če bi bila noseča. Ker ne bi mogla dobro teči.«

D1-m220 Oskar: »Če bi bil to majhen otrok, bi ga prvič vzel s seboj, ker bi sicer morda živel le kratek čas; drugič pa, ker je lahek in bi ga lahko vzel v naročje.«

Otroci imajo zelo diferencirane medčloveške koncepte, zaradi česar so v veliki meri pripravljeni pomagati. Medtem ko je za japonske otroke v središču odnos do osebe, ki potrebuje pomoč, nemški otroci pripravljenost pomagati pojasnjujejo z osebnimi spremenljivkami osebe, ki nudi pomoč. Zaradi tega nekateri med njimi reševanje družinskih članov utemeljujejo z etičnimi dodatnimi argumenti, medtem ko za japonske otroke tega ni treba dodatno utemeljiti. Če primerjamo obe

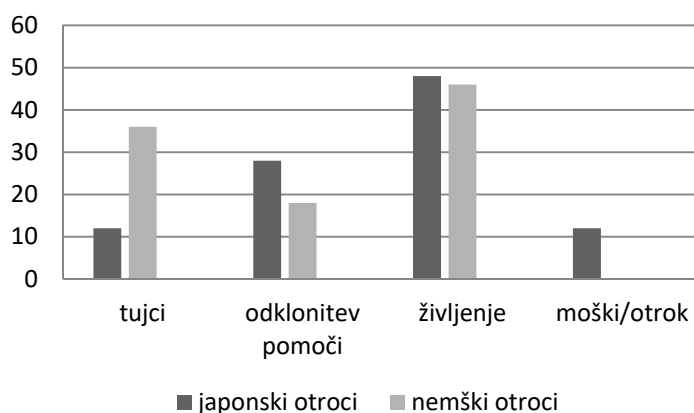
skupini, se tudi pri odločilnih razlogih za odklonitev pomoči pokaže nekoliko drugačen položaj družine. Japonski otroci imajo pri tem posebno kategorijo: 12 % jih čuti posebno odgovornost do družine, ki so jo sami ustvarili, namreč do zakonskega partnerja in lastnih otrok.

Razlogi za odklonitev pomoči

Primerjava med japonskimi in nemškimi učenci

(vrednosti so izražene v odstotkih)

(japonski otroci [JO]: enote N = 25 /nemški otroci [NO]: enote N = 33)

	japonski otroci (JO)	nemški otroci (NO)
tujec	12 %	36 %
odklonitev pomoči	28 %	18 %
življenje	48 %	46 %
moški/otroci	12 %	0 %

Navedla bova niz argumentov, ki jih najdemo le pri japonski otrocih in sodijo v kategorijo *moški/otrok*:

J207 (deklica = Noriko): »Predpostavimo, da bi bil Tomonari (deček) v vlogi tiste mlade ženske. Medtem ko bi na hrbtu nosil starejšo žensko, bi mu nenadoma rekla: 'Poročeni ste in imate ženo in otroka. Ali sme biti dovoljeno, da tvegate svoje življenje?'«

J208 (deček = Tomonari): »Pustil bi, da ženska in otrok tečeta naprej, sam pa bi ostal na kraju in pomagal.«

J209 (deklica = Noriko): »Hotel bi ostati? Ali smeš tvegati, da bi umrl? Predpostavljam, da tiste stare ženske ne poznaš. Vzemimo torej, da živiš skupaj z ženo in otrokom. Otrok je še majhen, žena pa je še mlada. Na začetku izbruha bi rad poskušal rešiti staro žensko, ki je padla, kajne? Torej hočeš v tej uri pomagati, namesto da bi sam bežal. Ali smeš dovoliti, da bi tvoja žena in tvoj otrok žalovala za teboj? Ali to sme biti dovoljeno?«

V konfliktu vrednot ima družina, in sicer *družina, ki jo nekdo sam ustvari*, najvišje mesto na lestvici odgovornosti. Te dimenzije pri nemških otrocih sploh ni. Vendar je 18 % nemških otrok prepričanih, da bi mati zaradi ljubezni do otroka zavrnila njegovo pomoč, pri japonskih otrocih tako meni celo 28 %. Vendar večina otrok ne bi privolila v to, ampak bi ji kljub temu pomagali:

N1-w273: »Mislim, da bi mi moja babica tudi rekla: 'Beži otrok.' Ampak bi ji vseeno pomagal; ker sem zdaj še majhen, je morda ne bi mogel nositi na hrbtu, a bi ji kljub temu pomagal.«

N1-w275 Sophia: »Moja mama bi mi tudi to rekla, ker ima vsaka mama rada svojega otroka, in mislim, da bi to reklo tudi vse mame svojemu otroku.«

N1-w277 Elvira: »Mogoče bi mi to rekla tudi moja mama, ampak mislim, da je ne bi zapustila.«

N1-w298: »Če bi mi to rekla moja mama, in če bi npr. potem odšla, bi pozneje to obžalovala, ker je zame naredila tako veliko stvari, da, zame je naredila prav vse. Da zanjo ne bi naredila čisto nič, je neumno.«

Ker je 72 % japonskih otrok poudarilo, da bi rešili predvsem ljudi, ki jih poznajo, negacija te izjave ni več pomembna, njihovo stališče je jasno izraženo. V nasprotju z nemškimi otroki, med katerimi jih je 36 % kot razlog za odklonitev pomoči navedlo *tujstvo*, je to navedlo le 12% japonskih otrok.

Najpomembnejši razlog za odklonitev nudenja pomoči drugim osebam v primeru, če bi pri tem tvegali svoje življenje, je lastni interes, mišljen v pozitivnem smislu. Japonski otroci (48 %) so pri tem občutili enako kot nemški otroci (46 %). Zaradi odgovornosti do samega sebe bi si radi zagotovili uživanje življenja v prihodnosti, torej je njihov osrednji motiv volja do življenja. Japonski otroci so argumentirali takole:

J96: »Če bi se to zgodilo meni, bi žensko pustil na cedilu.«

J148 (deklica = Noriko): »Takrat ljudje niso bili še tako občutljivi, vsak je skrbel samo zase. V tistem trenutku je bilo najpomembnejše, da bi sami preživel. Človek misli samo nase, na svoje preživetje in za to potrebuje vso energijo!«

J205 (deklica= Noriko): »Torej imamo v življenju še načrte, hočemo še sami uživati, ali ne?

Podobno so menili tudi nemški otroci:

N1-m214 Johannes: »Če torej ne bi bila članica družine, pa tudi stara je bila in bi morala enkrat umreti, bi raje rešil svoje življenje.»

N1-m233 Miro: »Mislim, da če si nekdo nekaj zlomi ali kaj takega, potem ne umre, če mu pomagaš. Toda če si v smrtni nevarnosti, potem bi raje rešil svoje življenje.»

N1-m234 Dennis: »Pravzaprav se meni zdi tudi neumno, če pomagaš drugim, kajti potem tvegaš svoje življenje, in je tudi trapasto, če potem sam umreš.»

N1-m235 Miro: »To ni trapasto, ampak preprosto ne bi naredil tega. Torej to ni neumno.»

N1-m236 Johaness: »Pravzaprav se mi zdi, da je to, kar sta rekla Dennis in druga dva, prav. Torej, to ni neumno, ampak tudi jaz bi rešil svoje življenje.»

D1-m237 Oskar: »Če bi bil to moj prijatelj ali kdo iz družine, bi mu pomagal; toda če je nekdo, ki ga dobro ne poznam in je starejši, in ker ga torej dobro ne poznam, bi raje rešil svoje življenje. Toda če je nekdo, ki ga poznam in ga imam rad, bi mu pomagal.«

1. Izsledki

Otroci so v skupnem procesu preiskovanja razvili visoko sposobnost etične refleksije. Med 28% japonskimi in 23% nemškimi otroki, ki ne bi pomagali, je velik odstotek otrok zavrnil pomoč iz etičnih razlogov, in sicer zaradi konflikta vrednot. Če bi nudili pomoč kot v obravnavanem primeru, bi bilo to namreč v konfliktu z drugimi vrednotami, npr. z ohranitvijo lastnega življenja. Kot »neetično« lahko opredelimo zgolj kategorijo »tujec«, ker gre v tem primeru za odklonitev pomoči, ker osebno ne poznajo osebe, ki potrebuje pomoč. Iz tega razloga bi le zanemarljivo število japonskih otrok odklonilo pomoč, to je le 12 % od slabe tretjine otrok, ki so se odločili za to, da ne bi pomagali. Pri nemških otrocih pa je delež tistih, ki uporabljajo to »neetično kategorijo«, večji; 36 % od 23 % otrok ne bi pomagalo, ker ne poznajo osebe, ki potrebuje pomoč. Če upoštevamo celotno sliko, imajo nemški otroci enake osebnostne lastnosti kot japonski, se pravi, da zagovarjajo sicer različne, s kulturo pogojene teorije, vendar imajo istovetne predpostavke in domneve o svojem etičnem ravnanju. Pri obeh skupinah je v središču družina, za japonske otroke je to nekaj povsem nedvomnega in samoumevnega, nemški otroci pa to poglobljejejo, namreč, da bi v takem položaju želeli vrniti staršem, kar so doslej od njih prejeli. To razliko utegnemo pojasniti z različnim odnosom do institucije družine. V Nemčiji je delež ločitev okoli 33 %, se pravi, da tretjina otrok živi v razvezanih ali »sestavljenih« družinah in imajo za seboj boleče procese v družini, medtem ko na Japonskem družina še v veliki meri

predstavlja nerazvezljivo vez. Raziskava je na vsak način pokazala, da je tako pri japonskih kot tudi pri nemških otrocih izrazito razvita »etika skrbnosti«.

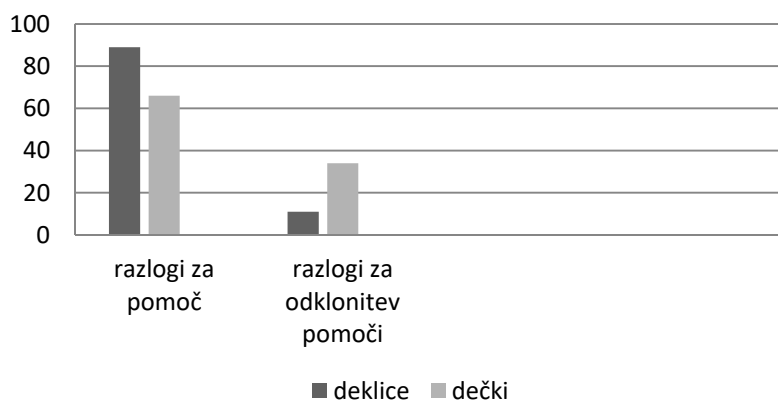
2. Upoštevanje spolne razlike: primerjava med nemškimi deklicami in dečki

Primerjavo med spoloma je mogoče izvesti le med nemškimi otroki, ker so samo pri njih na voljo vsa osebna imena. Jasno se pokažejo razlike, ki so spolno pogojene in potekajo vzporedno s pridobljenimi zahodnimi kulturnimi vrednotami.

Razlogi za pomoč / razlogi za odklonitev pomoči

*Primerjava med japonskimi in nemškimi učenci
(vrednosti so izražene v odstotkih)*

(deklice: enote N = 75 /dečki: enote N = 72)

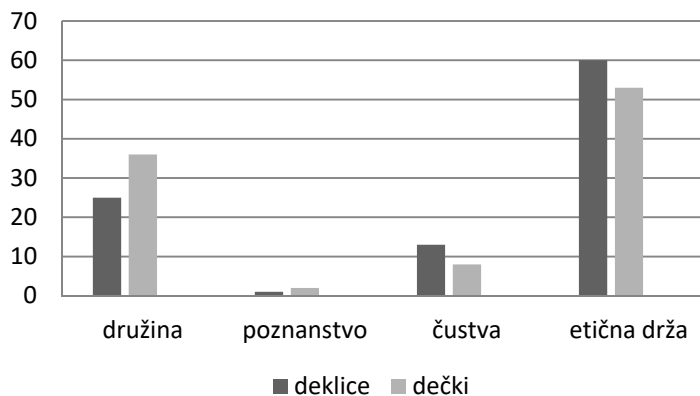
	deklice	dečki
razlogi za pomoč	89%	66 %
razlogi za odklonitev pomoči	11%	34 %

Večina nemških dečkov in deklic je v veliki meri pripravljenih pomagati, seveda pa je delež pri deklicah z 89 % večji kot pri dečkih s 66 %. Njihove osebnostne lastnosti so si podobne tudi vsebinsko.

Razlogi za pomoč

*Primerjava med japonskimi in nemškimi učenci
(vrednosti so izražene v odstotkih)*

(deklice: enote N = 67 / dečki: enote N = 47)

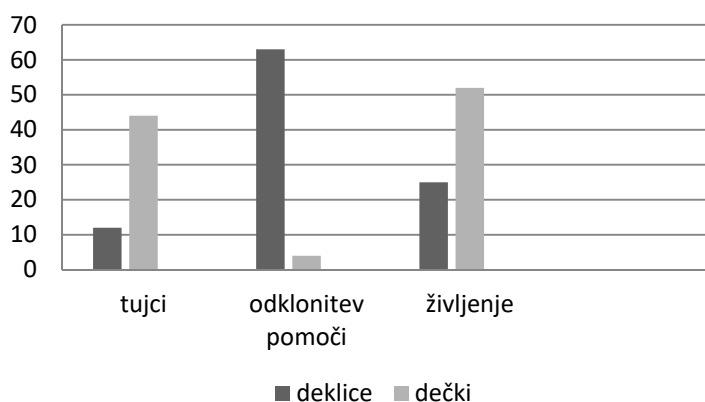
	deklice	dečki
družina	25 %	36 %
poznanstvo	1 %	2 %
čustva	13 %	8 %
etična drža	60 %	53 %

Nudenje pomoči je pri dečkih bolj povezano z osebnostjo, medtem ko so deklice povsem na splošno pripravljene pomagati, ker občutijo sočutje do nemočne osebe in je zanje pomembna etična raven.

Razlogi za odklonitev pomoči

*Primerjava med japonskimi in nemškimi učenci
(vrednosti so izražene v odstotkih)*

(deklice: enote N = 8 / dečki: enote N = 25)

	deklice	dečki
tujec	12 %	44 %
odklonitev pomoči	63 %	4 %
življenje	25 %	52 %

Jasne razlike med spoloma se pokažejo pri utemeljitvi, zakaj ne bi pomagali. Medtem ko le 12 % deklic ne bi rešilo nekoga, ker je tujec, pa se je skoraj polovica dečkov odločila tako. Prav tako polovica dečkov zagovarja interes ohranitve lastnega življenja, kar je mišljeno v pozitivnem smislu, medtem imajo deklice v pretežni večini bolj altruistične motive. 63 % deklic namreč meni, da je mama dejala: »Otrok teci, reši svoje življenje.« Le 25 % deklic postavlja svoje lastno življenje pred življenje osebe, ki potrebuje pomoč.

Zaključek

Na podlagi japonskega učnega gradiva »Kaj so družinske vezi?« Toshiakija Ôseja so otroci lahko v varnem okolju *skupnosti raziskovanja* razmišljali o zelo zapletenem in čustveno obremenjujočem položaju in poročali o tem, kako bi sami ravnali v prihodnosti.

Nemške otroke je to gradivo zelo pritegnilo, ker je obravnavalo resnične dogodke in ne izmišljenih. Prav dečki so želeli vedeti, ali se je vse tako tudi v resnici zgodilo.

Učna ura Toshiakija Ôseja je torej omogočila dvojno raziskavo: otroci so lahko raziskali svoje koncepte in jih razvijali dalje, avtorja pa sva njihove koncepte lahko ocenjevala po vsebini in analitično v okviru kulturne primerjave.

Literatura

Dobashi, T. (2007). »INOCHI« oder die »Endlichkeit des Lebens«. Toshiaki Ôse philosophiert mit japanischen Kindern. V Marsal, E. in sodelavci (ur.), *Ethische Reflexionskompetenz im Grundschulalter. Konzepte des Philosophierens mit Kindern*. Frankfurt/ M.: Hodos, Lang, str. 355-368.

Dobashi, T. (2006). »Unterricht als Urwissenschaft – Takeji Hayashi und das Philosophieren mit Kindern«. V Marsal, Eva in sodelavci (ur.), *karlsruher pädagogische Beiträge*, 62. Karlsruhe: PH März, str. 105-127.

Hayashi, T. in sodelavci (1990). *Jugyô wo Tsuikyûsuru to Iukoto*. Tôkyô: Kokudoshu.

Itô, K. (1992). *Tamashii ni Uttaeru Jugyô*. Tokio: NHK Books.

Koch, T. (1998). »Die Milgram-Experimente«.

Milgram, S. (1993). Das Milgram Experiment. Zur Gehorsamsbereitschaft gegenüber Autorität. Reinbek: Rowohlt.

Martens, E. (2003). Methodik des Ethik- und Philosophieunterrichts. Philosophieren als elementare Kulturtechnik. Hannover: Siebert.

Mayring, P. (2007). *Qualitative Inhaltsanalyse. Grundlagen und Techniken*. Weinheim: Beltz UTB.

Ôse, T. (2004). *Kagayake Inochi no Jugyô*. Tokio: Shôgakukan.

Ôse, T. (2000). (Predstavitev avtorja) pod vodstvom prof. dr. Manabu S. (2000). *Gakkô wo Tsukuru*. Tôkyô: Shôgakukan.

Satô, M. (1996). *Karikyuramu no Hihiyô*. Jokohama: Seshiki Shobô.